

MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ SẢN XUẤT VÀ CHẤT LƯỢNG LÚA GẠO Ở NGHỆ AN HIỆN NAY

■ Trí Dũng

Gần đây trên các phương tiện thông tin đại chúng cả trong nước và trong tỉnh quan tâm nhiều đến sản xuất và chất lượng lúa gạo để vừa phục vụ nhu cầu an ninh lương thực, vừa xuất khẩu nhằm nâng cao giá trị hạt gạo Việt Nam nói chung, Nghệ An nói riêng.

Việc sản xuất lúa gạo hiện nay cả trên thế giới và trong nước đã có sự thay đổi lớn về chất lượng do nhu cầu tiêu dùng cơm gạo ngày nay giảm về lượng, tăng về chất. Ngày xưa bữa ăn no hay đói chủ yếu là gạo và chất độn (ngô, khoai, sắn, rau củ các loại...), thịt, cá, dầu mỡ và các loại thực phẩm giàu chất dinh dưỡng khác hầu như không đáng kể. Khẩu phần bữa ăn hàng ngày của người dân ngày nay thực sự thay đổi lớn về chất, không còn ăn nhiều gạo và các chất bột khác như ngày xưa nữa.

Theo kết quả khảo sát mức sống hộ gia đình toàn quốc năm 2022 (VHLSS), khối lượng lương thực thực phẩm tiêu dùng bình quân/người của Việt Nam là 20,2kg/người/tháng. Riêng tiêu thụ gạo bình quân 83kg/người/năm (xấp xỉ 7kg gạo/người/tháng), trong đó, vùng nông thôn trung bình 7,7kg gạo/người/tháng, vùng thành thị 5,7kg gạo/người/tháng.

Dù nhu cầu lương thực về gạo trong bữa ăn hàng ngày hiện nay có phần giảm về khối lượng, tăng chất lượng. Nhưng việc sản xuất lúa gạo đóng một vai trò cực kỳ quan trọng đối với an ninh lương thực quốc gia, đặc biệt ở Việt Nam nơi nông nghiệp được xác định là trụ đỡ của nền kinh tế đất nước.

An ninh lương thực ở mỗi quốc gia theo tổ chức Nông lương thế giới (FAO) được xác định là: Đảm bảo cho mỗi hộ gia đình đều được tiếp cận lương thực thực phẩm an toàn và đầy đủ dinh dưỡng cần thiết cho sinh hoạt và sức khỏe.

Việc sản xuất lúa gạo ở Nghệ An hiện nay khá ổn định, trung bình mỗi năm toàn tỉnh gieo cấy trên 170 ngàn ha lúa, sản lượng lúa hàng năm đạt trên dưới 1 triệu tấn. Với khối lượng lúa gạo như vậy, Nghệ An không những đảm bảo thỏa mãn nhu cầu về an ninh lương thực, mà còn dư thừa một khối lượng khá lớn lúa gạo trên 400 ngàn tấn để phục vụ chăn nuôi, chế biến bún, bánh, rượu, bia và bán ra trên thị trường trong và ngoài tỉnh.

Câu hỏi đặt ra là lúa gạo Nghệ An sản xuất ra còn dư thừa khá nhiều, nhưng chưa có giống lúa gạo nào tham gia vào thị trường xuất khẩu gạo. Câu trả lời rất giản đơn, bởi vì lúa gạo Nghệ An đang sản xuất hiện nay hầu hết chưa phải là các giống lúa gạo chất lượng cao và trong quá trình canh tác cũng chưa đảm bảo an toàn vệ sinh thực phẩm, còn sử dụng quá nhiều thuốc bảo vệ thực vật và phân bón hóa học.

Dẫu rằng, 7 tháng đầu năm 2023, Nghệ An xuất khẩu ra thị trường thế giới được 28.592 tấn gạo. Nhưng toàn bộ số gạo đó được các thương nhân Nghệ An mua về từ các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long.

Theo báo cáo của Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn cho biết, diện tích gieo cấy các giống lúa gạo chất lượng ở Nghệ An hiện nay đã lên đến con số 75-80 ngàn ha mỗi năm. Khi nói đến chất lượng lúa gạo là phải nói rõ: chất lượng kém, chất lượng trung bình (bình thường) và chất lượng cao. Tiêu chí để đánh giá chất lượng các giống lúa gạo, chủ yếu dựa vào các tiêu chí: về dinh dưỡng cụ thể là hàm lượng Amylose và hàm lượng Protein có trong hạt gạo..., về chất lượng cơm, phải mềm, dẻo và về hương vị phải có mùi thơm nhẹ, thơm vừa và rất thơm.

Những giống lúa gạo nào có hàm lượng Amylose từ 23% trở lên, hàm lượng Protein dưới 5% trở xuống, đều thuộc nhóm lúa gạo chất lượng kém, gạo bạc bụng, cơm khô, dinh dưỡng kém, điển hình như các giống lúa gạo Khang dân 18, Khang dân đột biến, Q5, Nhị ưu 986... Hàm lượng Amylose trên dưới 20%, hàm lượng Protein từ 5-6% thuộc nhóm lúa gạo chất lượng trung bình, gạo ít bạc bụng, cơm ăn tương đối ngon, như các giống: Thiên

ưu 8, TBR 225, ADI 168, VNR 20, Thái xuyên 111... Phần lớn các giống lúa hiện đang gieo cấy phổ biến ở Nghệ An hiện nay thuộc nhóm lúa gạo này. Hàm lượng Amylose từ 18% trở xuống và hàm lượng Protein từ 7% trở lên và ít nhiều có mùi thơm, là những giống lúa gạo chất lượng cao, hạt gạo trắng trong, cơm ăn mềm dẻo, lại có hương vị hấp dẫn làm tăng giá trị bữa ăn, như các giống: Tám thơm, Dư hương, Đài thơm, Bắc thơm 7, Hương thơm 1, ST25, ST24, OM5451, OM18, Jasmine, Basmati...

Việc chất lượng lúa gạo cao hay thấp hoàn toàn do giống lúa quyết định, đất đai và khí hậu ảnh hưởng không đáng kể. Việc hầu hết các giống lúa gạo ở Nghệ An đang gieo cấy hiện nay thuộc nhóm chất lượng trung bình là do:

Thứ nhất: Về phía bà con nông dân Nghệ An hiện nay đang rất coi trọng năng suất cao là ưu tiên hàng đầu trước khi quyết định nên gieo cấy giống lúa gì. Còn các giống lúa chất lượng cao chỉ có một số ít gia đình gieo cấy với diện tích nhỏ, vừa đủ tự cung, tự cấp trong gia đình. Còn các giống lúa gạo chất lượng cơm gạo ngon có quan tâm, nhưng chưa phải là ưu tiên hàng đầu. Về phía các địa phương, trong công tác chỉ đạo sản xuất bao giờ cũng quan tâm cơ cấu các giống lúa có năng suất cao, chất lượng tốt, ít sâu bệnh... Nhưng trong thực tế sản xuất, phần lớn các giống lúa có năng suất cao thì chất lượng cơm gạo kém và ngược lại. Chính vì ưu tiên gieo cấy chủ yếu các giống lúa có năng suất cao, nên hiện nay Nghệ An là tỉnh có diện tích gieo cấy các giống lúa lai chiếm 60%, nhiều nhất cả nước.

Thứ hai: Công tác tuyên truyền chủ trương và lợi ích của việc đổi mới cơ cấu

giống lúa theo hướng tăng cường các giống lúa gạo chất lượng cao gắn với phương pháp canh tác nông nghiệp sạch để có cơm gạo ngon, dinh dưỡng tốt và cho hiệu quả kinh tế cao chưa đủ thuyết phục bà con nông dân thay đổi tư duy sản xuất mới theo hướng chất lượng và hiệu quả.

Thứ ba: Giải bài toán hiệu quả kinh tế trong sản xuất nông nghiệp hiện nay chưa làm cho người sản xuất chuyển đổi tư duy từ sản xuất nông nghiệp sang kinh tế nông nghiệp. Cụ thể trong sản xuất lúa gạo hiện nay phải ưu tiên sản xuất các giống lúa gạo chất lượng cao đem lại thu nhập cao... Giá gạo tiêu dùng trên thị trường Nghệ An hiện tại dao động từ 12-15 ngàn đồng/kg với các giống lúa gạo chất lượng trung bình. Trong khi đó giá gạo ST25, ST24, Tám thơm, Đài thơm, Dẻ hương, Bắc thơm... có giá từ 22-30 ngàn đồng/kg, tùy loại.

Nếu so sánh hiệu quả kinh tế trên một đơn vị sản xuất lúa, ta sẽ thấy: 1ha lúa gieo cấy giống lúa chất lượng trung bình, đạt được năng suất cao nhất 70 tạ/ha, tương đương số gạo 45,5 tạ/ha (thành gạo 65%), bán với giá gạo cao nhất 15 ngàn đồng/kg, thì sẽ cho thu nhập 68,25 triệu đồng/ha. Nếu gieo cấy các giống lúa gạo chất lượng cao, năng suất chỉ đạt 55 tạ lúa/ha, tương đương số gạo 35,75 tạ/ha (thành gạo 65%) bán với giá gạo thấp nhất 22 ngàn đồng/kg, thì sẽ cho thu nhập 78,10 triệu đồng/ha. Rõ ràng, năng suất lúa dù cao hơn 1,5 tấn/ha, nhưng thu nhập vẫn thấp thua giống lúa gạo chất lượng cao xấp xỉ 10 triệu đồng/ha.

Để sản xuất lúa gạo ở Nghệ An không thua kém các tỉnh, thành khác và hướng tới có vùng lúa gạo hàng hóa chất lượng cao để xuất khẩu, nhằm nâng cao thu nhập cho người nông dân, chúng ta cần thực hiện tốt một số vấn đề sau đây:

Một: Tăng cường công tác tuyên truyền và tập huấn ứng dụng các tiến bộ khoa học kỹ thuật về sản xuất các giống lúa gạo chất lượng cao gắn với thực hiện quy trình sản xuất nông nghiệp sạch theo tiêu chuẩn Viet GAP, Global GAP, hữu cơ. Việc làm này không những nâng cao chất lượng sản phẩm lúa gạo về mặt an toàn vệ sinh thực phẩm, mà còn hướng tới có sản phẩm đạt

tiêu chuẩn xuất khẩu dễ dàng trong tương lai gần.

Hai: Ngành nông nghiệp cần xây dựng nhiều mô hình cánh đồng lớn ở nhiều vùng; trong đó, trọng điểm tập trung ở vùng Diễn Châu - Yên Thành - Quỳnh Lưu và Đô Lương, gieo cấy các giống lúa gạo chất lượng cao gắn với quy trình canh tác nông nghiệp sạch. Từ các mô hình này để tổ chức tham quan, hội thảo để nhân rộng ra khắp mọi vùng khác.

Ba: Ngành nông nghiệp cần giao nhiệm vụ cho Trung tâm Giống cây trồng tiến hành thu thập, khảo nghiệm và sản xuất thử các giống lúa chất lượng cao để tìm ra giống lúa chất lượng cao phù hợp với môi trường sinh thái ở Nghệ An và từ đó nhân rộng để phát triển.

Bốn: Tỉnh, huyện, thành, thị làm trung gian tìm kiếm, giới thiệu, môi giới với các doanh nghiệp đến các cơ sở sản xuất để liên kết, liên doanh sản xuất và bao tiêu sản phẩm lúa gạo chất lượng cao cho bà con nông dân, nhất là những doanh nghiệp đã có các nhà máy chế biến lúa gạo trên địa bàn tỉnh ta.

Năm: UBND tỉnh và UBND các huyện, thành, thị nên dành một khoản kinh phí cần thiết để đầu tư vào các cơ sở sản xuất ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật vào việc sản xuất các giống lúa gạo chất lượng cao gắn với áp dụng quy trình sản xuất nông nghiệp sạch trên quy mô từ 30ha trở lên ở mỗi xã, phường, thị trấn. Việc làm này vừa nhằm khuyến khích ứng dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật mới, vừa tạo dựng phong trào phát triển mạnh hơn khi bà con nông dân thực sự thấy được hiệu quả rõ ràng./.